

מקדמה לניה לבי העקידה

Second Prologue to the Akedah

(1) *ירמיהו יט, ה*
 וּבָנֹו אֶת־בְּמוֹת הַבַּעַל לְשֹׂרֵף אֶת־בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ עֲלוֹת לַבַּעַל אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עָלְתָה עַל־לְבִי:

(2) *תענית ד'.*
 אשר לא צויתי זה בנו של מישע מלך מואב שנאמר ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עולה ולא דברתי זה יפתח ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם.

(3) *בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נו*
 א"ר אחא התחיל אברהם תמיה אין הדברים הללו אלא דברים של תימה, אתמול אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע, חזרת ואמרת קח נא את בנך ועכשיו את אמר לי אל תשלח ידך אל הנער אתמהא, אמר לו הקדוש ברוך הוא אברהם לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה, כשאמרתי לך קח נא את בנך לא אמרתי שחטהו אלא והעלהו לשם חיבה אמרתי לך אסיקתיה וקיימת דברי, ועתה אחתיניה, [נ"א משלו משל למלך שאמר לאוהבו העלה את בנך אל שלחני הביאו אותו אוהבו וסכינו בידו אמר המלך וכי העלהו לאכלו אמרתי לך העלהו אמרתי לך מפני חיבתו], הדא הוא דכתיב ולא עלתה על לבי זה יצחק.

(4) *רש"י בראשית כב, ב*
 והעלהו - לא אמר לו שחטהו, לפי שלא היה חפץ הקדוש ברוך הוא לשחטו אלא שיעלהו להר לעשותו עולה, ומשהעלהו אמר לו הורידהו:

(5) *רש"י בראשית כב, יב*
 כי עתה ידעתי - אמר רבי אבא אמר לו אברהם אפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת קח נא את בנך, עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער. אמר לו הקדוש ברוך הוא לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה, כשאמרתי לך קח מוצא שפתי לא אשנה, לא אמרתי לך שחטהו אלא העלהו, אסקתיה אחתיה:

(6) *רש"י בראשית כו, ב*
 אל תרד מצרימה - שהיה דעתו לרדת מצרימה כמו שירד אביו בימי הרעב, אמר לו אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך:

(7) *רלב"ג בראשית כב, ב*
 ...וילך אל ארץ המוריה ויעלהו שם לעולה על אחד מהרי המוריה אשר יאמר אליו השם. והנה כוון השם יתעלה בזה המאמר שיעלהו שם בעבור עולה, רצוני לומר שיראה יצחק שם הקרבת העולה לשם, כדי שיתחנך בעבודת השם יתע' ויגיע לשלמות.

(8) אבות ה:ג (כתב יד קאופמן)

עֲשֶׂרָה נְסִיוֹנוֹת נִתְּנָסָה אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְעָמַד בְּכֻלָּם, לְהוֹדִיעַ כְּמָה הִיא חֲבַתוֹ שֶׁלְאַבְרָהָם אָבִינוּ.

(9) אבות דרבי נתן ל"ג:ב

עשר נסיונות נתנסה אברהם אבינו לפני הקב"ה ובכולן נמצא שלם אלו הן שנים בלך לך ב' בשתי בניו ב' בשתי נשיו אחד עם המלכים ואחד בין הבתרים אחד באור כשדים ואחד בברית מילה (בין הבתרים). וכל כך למה כדי שכשיבא אברהם אבינו ליטול שכרו שיהיו המלאכים אומרים יותר מכולנו יותר מכל שוה אברהם אבינו ליטול שכרו שנא' (קהלת ט) לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך. כנגד עשר נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ובכולן נמצא שלם וכנגדן עשה הקב"ה י' נסים לבניו במצרים כנגדן הביא עשר מכות כנגדן נעשו לישראל עשרה נסים על הים כנגדן הביא עשר מכות על המצריים בים...

(10) אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק לו

עשר נסיונות נתנסה אברהם אבינו [ועמד בכולם] להודיע כמה היא גדולתו של אברהם אבינו ואלו הן [באור כשדים] לך לך מארצך וממולדתך. ביציאת חרון ויהי רעב בארץ. ושנים בשרה [אחד בפרעה ואחד באבימלך] ואחד של מילה ושל בתרים ושל יצחק ושל ישמעאל. וכי מה צורך לכל באי העולם שיבואו לכאן. ללמדך כשיבוא אברהם אבינו עליו השלום ליטול את שכרו יהיו באי עולם אומרים יתיר מכאן (היתה שמה) [היה שוה ליטול]:

(11) הגאון מוילנא (הגר"א) אבות ה'

(ג) עשרה נסיונות. בפרקי ר"א פ' כ"ו. א' כשנולד אברהם אבינו בקשו כל גדולי המלכות להרגו ונחבא מתחת לארץ י"ג שנה שלא ראה שמש וירח, ואחר כך יצא מתחת לארץ מדבר בלה"ק, מאס אשירים ושקץ פסילים ובטח ביצרו. ב' כבשן האש. ג' לך לך. ד' רעב ה' ותלקח שרה. ו' בהלחמו במלכים. ז' דבר ה' אל אברם במחזה. ח' מילה. ט' גרוש הגר וישמעאל. י' העקידה. ע"ש ואדר"נ: (הוא לפי גי' הרמב"ם באדר"נ שם) וברמב"ם המה מנויים כך: א' לך לך מארצך. ב' ויה' רעב בארץ. ג' ותלקח שרה. ד' בהלחמו במלכים. ה' לקיחת הגר לאשה. ו' מילה. ז' לקיחת שרה לאבימלך. ח' גרוש הגר. ט' גרוש ישמעאל. י' העקידה:

(12) פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כו

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולן, הנס הראשון כשנולד אברהם בקשו כל גדולי מלכות והקוסמים להרגו ונחבא בבית הרן שלש עשרה שנה, השמש ולא הירח, ולאחר שלש עשרה שנה יצא מבית הרן מדבר בלשון הקדש ומאס באלילים ומשקץ את הפסילים, ובטח בשם יוצרו ואמר אשרי אדם בוטח בך, הנס השני נחבש בבית האסורים עשרה שנים שלשה בכותי ושלשה בבי דרי, ולאחר עשר שנים שלחו והביאו אותו אצלו והשליכוהו לתוך כבשן האש ומלך הכבוד פשט יד ימינו והצילו מכבשן האש, שנ' ויאמר אליו אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים, הנס השלישי, טלטולו מבית אביו ומארץ מולדתו והביאו לחרן ושם מת תרח אביו ועתדיי אמו, והטלטול קשה לאדם יותר מכל, ומניין טלטולו, שנ' ויאמר ה' אל אברם לך לך, הנס הרביעי מיום שנבראו שמים וארץ לא הביא הב"ה /הקדוש ברוך הוא/ רעב בעולם אלא בימי אברהם, ולא בכל הארצות אלא בארץ כנען, לנסותו ולהורידו למצרים, שנ' והי רעב בארץ וירד אברם מצרימה, הנס החמשי נלקח שרה אשתו לפרעה לאשה, וכי יש אדם שרואה את אשתו נלקחה לאיש אחר ואינו קורע את בגדיו, אלא שלא קרב אליה, ומניין שנלקחה שרה לפרעה לאשה, שנ' ויראו אותה שרי פרעה, ר' יהושע בן קרחא אומר באותה הלילה שנלקחה שרה אמנו ליל יום טוב הפסח היה, והביא הב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו, שנ' וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וכו', במצרים כתיב עוד נגע אחד אביא על פרעה, וכי נגעים היו והלא מכת גדולי מצרים היו והמכות נמשלו בנגעים, לכך נאמר וינגע ה' את פרעה, וכו', ר' יהושע בן קרחא אומר שרה היתה אשת פרעה מאהבתו אותה כתב לה בשטר כתובתה כל ממונו בין כסף בין זהב בין עבדים וקרקות, וכתב לה את ארץ גושן לאחוזתה, לפיכך ישבו בני ישראל בארץ גושן בארץ שרה אמם, וכתב לה את הגר בתו מפלגשו שפחה, ומניין שהייתה הגר בתו של פרעה מפלגשו, שנ' ושרי אשת אברם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הגר, והשכים פרעה בבקר ונבהל שלא קרב אליה ושלח וקרא לאברהם ואמר לו הרי אשתך שרי לפניך וכל שטר כתובתה עמה קח ולך ואל תעמוד בארץ הזאת, שנ' ועתה הנה אשתך קח ולך, ויצו עליו פרעה אנשים מעבור אברהם לבא אל ארץ כנען גר בארץ פלשתים להנפש שם והלך, והכל צפוי לפני הב"ה, ושלח אבימלך ויקח את שרה, סבור להעמיד ממנה בנים, שנ' וישלח אבימלך ויקח את שרה, ונעשה אבימלך וכל נקבות ביתו עקרות ואפי' קדמאי לאבימלך עד ביצי כנים עקרות, שנ' כי עצור עצר ה' וירד מיכאל המלאך ושלף את חרבו עליו, אמר לו אבימלך זה דין אמת ומשפט אמת להרגני עד שלא ידעתי, הגוי גם צדיק תהרוג, אמ' לו השב אשת האיש כי נביא הוא, ר' יהושע בן קרחא אומ' לר' (טרפו) [טרפון] כל מה שנתן אבימלך לאברהם בעבור שרה נתן, שנ' ויקח אבימלך צאן ובקר ויתן לאברהם, ועמד אברהם והיה מתפלל לפני הב"ה ואמר לפניו רבונו של עולם בראת את העולם לפריה ורביה אבימלך וכל נקבות ביתו יפרו וירבו ונעתר לו הב"ה, שנ' ויתפלל אברהם על אבימלך וירפא אלהים את אבימלך ואת אמהותיו וילדו...

(13) פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק ל

הנס העשירי ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ר"ל היה מנסה בכל פעם ופעם לידע את לבו אם יכול לעמוד ולשמור המצות של תורה ואם לאו, ועוד שנתנה התורה שישמור אברהם מצותיה, שנ' עקב אשר שמע אברהם בקולי, יצא ישמעאל מן המדבר לראות את אברהם אבינו, ר' יהודה אומ' באותה הלילה נגלה הקדוש ברוך הוא עליו ואמ' לו אברהם קח נא את בנך, ואברהם חס על יצחק, אמ' לפניו, רבון כל העולמים לאי זה בן אתה גוזר אלי לבן הערל או לבן המילה אמ' לו את יחידך, אמ' לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אמ' לו אשר אהבת, אמ' לו שניהם אני אהב, אמ' לו את יצחק, והעלהו שם לעולה, אמ' לו רבון כל העולמים באי זה הר אמרת לי, אמ' לו בכל מקום שתראה את כבודי עומד וממתין לך שם ואומ' זה הוא הר המוריה, שנ' על אחד ההרים אשר אומר אליך, השכים אברהם בבקר ולקח את ישמעאל ואת אליעזר ואת יצחק בנו עמו וחבש את החמור, הוא שרכב עליו אברהם הוא החמור בן האתון שנבראת בין השמשות, שנ' וישכם אברהם בבקר, הוא החמור שרכב עליו משה בבאו למצרים, שנ' ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור, הוא החמור שעתיד בן דוד לרכוב עליו, שנ' עני ורוכב על החמור, בן שלשים ושבע שנה היה יצחק בלכתו אל הר המוריה וישמעאל בן חמשים שנה, נכנס תחרות בין אליעזר וישמעאל, אמ' ישמעאל לאליעזר עכשו אברהם הקריב את יצחק בנו מוקדה על המזבח ואני בכורו יורש אברהם, אמ' לו אליעזר כבר גרשך כאשה שהיא מגורשת מבעלה ושלחך למדבר, אבל אני עבדו משרת אותו ביום ובלילה, ואני הוא היורש את אברהם, ורוח הקדש משיבה אותם ואומרת להם לא זה יורש ולא זה יורש, ביום השלישי הגיעו לצופים, וכיון שהגיעו לצופים ראה כבוד השכינה עומד על גבי ההר, שנ' ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום, ומה ראה, עמוד של אש עומד מן הארץ ועד השמים, והבין אברהם שנתרצה הנער לעולה תמימה, אמ' לישמעאל ולאליעזר רואים אתם מאומה באחד מן ההרים הללו, אמרו לו לאו, וחשב אותם כחמור, אמ' הואיל ואין אתם רואים מאומה שבו לכם פה עם החמור, עם הדומים לחמור, נטל את העצים ונתן על גבי המזבח יצחק בנו ולקח את האש ואת המאכלת בידו והיו מהלכין שניהם יחדו, אמ' יצחק לאביו אבא הרי האש והעצים היכן הוא הכבש לעולה, אמ' לו בני אתה הוא הכבש לעולה, שנ' ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה, ר' שמעון אומ' באצבע הראה הב"ה לאברהם אבינו המזבח ואמ' לו זה הוא המזבח, והוא היה המזבח שהקריבו קין והבל, והוא המזבח שהקריבו נח ובניו, שנ' ויבן שם אברהם מזבח אין כתיב כאן אלא ויבן שם אברהם את המזבח, הוא המזבח שהקריבו בו הראשונים, אמ' יצחק לאביו אבא קשור לי שתי ידי ושתי רגלי שלא /אבעט/ אותך, כגון הדבור היוצא מן הפה על שום אונס מיתה, ונמצאתי מחלל כבוד אב, וקשר שתי ידי ושתי רגלי ועקדו על גבי המזבח ואמץ את שתי זרועותי ואת שתי ארכובותי עליו וערך את האש ואת העצים ושלח ידו ולקח את המאכלת וככהן גדול הגיש את מנחתו ואת נסכו, והב"ה יושב ורואה האב מעקיד בכל לב והבן נעקד בכל לבו, ומלאכי השרת צועקים ובוכים, שנ' הן אראלם צעקו חוצה, ואמרו מלאכי השרת לפני הב"ה רבון כל העולמים נקראת רחום וחנון מי שרחמיו על מעשיו רחם על יצחק שהוא אדם ובן אדם ונעקד לפניך כבהמה אדם ובהמה תושיע ה', שנ' צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה', ר' יהודה אומ' כיון שהגיע החרב על צוארו פרחה ויצאה נפשו של יצחק, וכיון שהשמיע קולו מבין הכרובים ואמ' לו אל תשלח ידך נפשו חזרה לגופו וקם ועמד יצחק על רגליו וידע יצחק שכך המתים עתידים להחיות ופתח ואמ' ברוך אתה ה' מחיה המתים, ר' זכריה אומ' אותו האיל כשנברא בין השמשות היה ובא להתקרב תחת יצחק והיה סמאל עומד ומסטינו כדי לבטל קרבנו של אברהם אבינו ונאחז בשני קרנותיו בין האילנות, שנ' וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו, מה עשה אותו האיל פשט את ידו ואחז בטלתו של אברהם אבינו ונאחז בשתי קרנותיו בין האילנות, שנ' וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר, והביט אברהם וראה האיל והלך והתירו והקריבו תחת יצחק בנו, שנ' וילך אברהם ויקח את האיל וכו', ר' ברכיה אומ' עלה קרבן האיל לריח ניחוח לפני הב"ה כאילו היה ריח ניחוח של יצחק ונשבע לברכו בעה"ז ובעה"ב שנ' בי נשבעתי נאם ה' כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך כככבי השמים, כי ברך בעוה"ז אברכך לעה"ב, והרבה ארבה את זרעך כככבי השמים לעתיד לבא, ר' חנניא בן דוסא אומ' אותו האיל שנברא בין השמשות לא יצא ממנו דבר לבטלה, אפרו של איל הוא יסוד על גבי המזבח הפנימי, גידי האיל אלו עשרה נבלים של כנור שהיה דוד מנגן בהם, עורו של איל הוא אזור מתניו של אליהו ז"ל שנ' איש בעל שער וכו', קרניו של איל, של שמאל שתקע בו בהר סיני, שנ' ויהי במשוך בקרן היובל, ושל ימין שהיא גדולה משל שמאל שהוא עתיד לתקוע בה לעתיד לבא, שנ' והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול והיה ה' למלך על כל הארץ, ר' יצחק אומ' הכל לא נברא אלא בשביל השתחויות, אברהם לא יצא מהר המוריה אלא בזכות השתחויה, שנ' ונשתחוה ונשובה אליכם, בית המקדש לא נברא אלא בזכות השתחויה, שנ' רוממו לה' אלהינו והשתחוו להדום רגליו.

14) Jubilees 17:17

And the Lord knew that Abraham was faithful in all his afflictions; for He had tried him through his (1) country and with (2) famine, and had tried him with the (3) wealth of kings, and had tried him again through his (4) wife, when she was torn (from him), and with (5) circumcision; and had tried him through (6) Ishmael and Hagar, his maid-servant, when he sent them away.

15) Jubilees 19:1-8

- 1) And in the first year of the first week in the forty-second jubilee, Abraham returned and dwelt opposite Hebron, that is Kirjath Arba, two weeks of years.
- 2) And in the first year of the third week of this jubilee the days of the life of Sarah were accomplished, and she died in Hebron.
- 3) And Abraham went to mourn over her and bury her, and we tried him [to see] if his spirit were patient and he were not indignant in the words of his mouth; and he was found patient in this, and was not disturbed.
- 4) For in patience of spirit he conversed with the children of Heth, to the intent that they should give him a place in which to bury his dead.
- 5) And the Lord gave him grace before all who saw him, and he besought in gentleness the sons of Heth, and they gave him the land of the double cave over against Mamre, that is Hebron, for four hundred pieces of silver.
- 6) And they besought him saying, We shall give it to thee for nothing; but he would not take it from their hands for nothing, for he gave the price of the place, the money in full, and he bowed down before them twice, and after this he buried his dead in the double cave.
- 7) And all the days of the life of Sarah were one hundred and twenty-seven years, that is, two jubilees and four weeks and one year: these are the days of the years of the life of Sarah.
- 8) This is the tenth trial wherewith Abraham was tried, and he was found faithful, patient in spirit.